

БАНКІВСЬКА КРИЗА ЯК ПРОЕКЦІЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ДИСБАЛАНСУ

Колесник О.О., старший викладач

Одеський Національний університет імені Мечникова І.І.

Різке загострення проблем банківської системи у 2014 році під впливом форс-мажорних зовнішньополітичних чинників та шоків з боку неправильних дій монетарного регулятора, які привели до трикратної девальвації гривні і перетворення банківської кризи у системну. Фактичним підтвердженням негативних процесів у банківському секторі є дані НБУ про зміну кількості функціонуючих банківських установ за період ескалації військового конфлікту та заглиблення економічної кризи. Станом на 01 січня 2017 року ліцензію Національного банку України мали 96 банківських установ (у т. ч. 38 банків з іноземним капіталом)². З початку 2016 року число функціонуючих банківських

¹ *Есіпов В.Є. Ціноутворення на фінансовому ринку / В.Є. Есіпов. – К. УАДУ, 1999.*

² *Проект Стратегії розвитку банківської системи України на 2016–2020 р. / Комітет з питань фінансової політики і банківської діяльності Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forum-strategy.com>.*

установ скоротилося на 21. В цілому, з початку 2014 року в результаті погіршення платоспроможності в 82 банківських установ була введена тимчасова адміністрація. Особливістю банківських криз є безпосередній вплив на діяльність інших господарюючих суб'єктів, коли навіть стабільні до моменту банківської кризи економічні суб'єкти можуть опинитись на грані банкрутства, а отже стабільний розвиток банківської системи є безперечною передумовою стабільності національної економіки. Тому подолання причин банківської кризи, а не тільки її симптомів, виступає першочерговим завданням на шляху оздоровлення не лише банківської системи, а й усього економічного середовища.

Незважаючи на існуючу наукову базу, об'єктивна необхідність подальшого поглибленого вивчення природи кризових явищ в банках, які є індикаторами макроекономічних дисбалансів, зумовлює об'єктивність обраної теми дослідження.

Сучасна глобальна дестабілізація фінансових ринків особливо чітко знайшла свій прояв у банківському секторі. Системна банківська криза, що розпочалася 2014 року і триває сьогодні, стала проявом неефективної політики НБУ за останні роки та втрачених десятиріч для структурної перебудови і високотехнологічного промислового розвитку вітчизняної економіки. Глобальна економіка характеризується стриманим попитом та звуженими перспективами розвитку. Для подолання кризи західні країни стрімко повертають свої промислові підприємства, замінюючи промисловий аутсорсінг на інсорсінг та проводять нову національну індустріалізацію, можливості якої обґрунтовані «сланцевою революцією» у США і досягненнями технологічного розвитку третьої та четвертої промислової революції, що наближується.

У розвинених країнах внаслідок необхідності подолання впливу глобальної фінансово-економічної кризи відбувається фундаментальна зміна філософії центрального банкінгу, яку називають новою ерою монетарної політики. Її сутність в інтенсивному проведенні продуктивної грошової емісії (тобто емісії, яка використовується сектором реального виробництва товарів) і переорієнтації емісійних каналів на стимулювання кредитування реального сектору, зокрема високих технологій, малого і середнього бізнесу.

За класифікацією МВФ, поточна банківська криза в Україні є системною та має ознаки потрійної фінансової кризи – одночасно банківської, валютної та боргової. У світовій фінансовій історії триплет-кризи – явище досить рідкісне (за період 1970–2012 рр. із 147 системних банківських криз, зареєстрованих МВФ, триплет-криз було лише вісім). У 1998 р. Україна вже переживала триплет-кризу, яка стала відгомонам

подій на азійських фінансових ринках роком раніше. 2015-го наша країна зіштовхнулася з нею знову. Її масштаби нині набагато більші (адже кредити в економіку в 1998 р. становили лише 8,6% ВВП, у 2014 р. – 51,2% ВВП), а координація в здійсненні антикризової політики після всіх внутрішніх потрясінь – набагато менша. Банківська криза стала результатом накопичених макроекономічних дисбалансів у минулому та прорахунків у проведених антикризової політики сьогодні.

Так, ключовою особливістю монетарної політики НБУ протягом 2014–2015 років було те, що галопуюча інфляція відбувалась на фоні демонетизації реального сектору економіки, істотного скорочення ВВП і зайнятості. Зростання цін здійснювалося на тлі низхідного тренду грошових агрегатів і скорочення реальної заробітної плати. У 2015 році темпи приросту усіх монетарних агрегатів потрапили у зону від'ємних значень і досягли свого історичного мінімуму. Тобто галопуюча інфляція відбувалась в умовах дефіциту ліквідних ресурсів у реальному секторі економіки.

Демонетизація економіки проявилась у падінні рівня монетизації за усіма грошовими агрегатами (відношення грошових агрегатів до номінального ВВП) навіть в умовах падіння реального ВВП. Рівень монетизації за МЗ у 2015 році скоротився майже на 10 п. п. – до 49 %. Зниження платоспроможності населення через девальвацію, інфляцію, втрату частини депозитів, зростання витрат за валютними кредитами і комунальними розрахунками, знизило агрегований попит і призвело до стиснення внутрішнього ринку та додаткового падіння ВВП. Внаслідок цього відбулося загострення кризи кредитування реального сектору економіки. Структура відкритої сировинної економіки, якою є Україна, визначає те, що цінним якорем є валютний курс. Інфляція є похідною від девальвації національної валюти, а також від адміністративного підвищення цін. Ключовою особливістю, що загострює кризу є те, що галопуюча інфляція відбувається на фоні демонетизації реального сектору економіки, істотного скорочення ВВП і зайнятості.

Отже, проблемою монетарної політики є не надмірна кількість грошей, а неправильне управління процесом грошової емісії, тобто хибний вибір її каналів, інструментів та кількісних параметрів регулювання. Сутність проблеми полягає в тому, що продуктивна емісія тобто емісія грошей, що використовується реальним сектором) є недостатньою, а непродуктивна емісія (тобто та, що використовується для розкручування «фінансових бульбашок») надмірною.